

DOM

afsagt den 18. februar 2016 af Vestre Landsrets 11. afdeling (dommerne Henrik Estrup, Vogter og Anne-Mette Schjærning (kst.)) i ankesag

V.L. B-0198-15

Avlscenter Eskegård I/S
(advokat Håkun Djurhuus, København)
mod
Haderslev Kommune
(advokat Erik Gram, Haderslev)

Retten i Sønderborg har den 16. januar 2015 afsagt dom i 1. instans (BS C5-1945/2010).

Påstande

For landsretten har appellanten, Avlscenter Eskegård I/S, nedlagt følgende påstande:

1. Indstævnte, Haderslev Kommune, skal anerkende, at vilkår 2,3 og 7 i kommunens udledningstilladelse af 4. maj 2010 vedrørende Fjelstrup Landevej 8 er ugyldige.
2. Haderslev Kommune skal anerkende, at de øvrige vilkår i udledningstilladelsen af 4. maj 2010 vedrørende Fjelstrup Landevej 8 udgår.
3. Haderslev Kommune skal anerkende, at vilkår 3,4 og 8 i udledningstilladelse af 5. maj 2010 vedrørende Møllegde 9 er ugyldige.
4. Haderslev Kommune skal anerkende, at de øvrige vilkår i udledningstilladelsen af 5. maj 2010 vedrørende Møllegde 9 udgår.
5. Haderslev Kommune skal til Avlscenter Eskegård I/S betale 40.693,75 kr. med tillæg af procesrente fra den 3. november 2010.
6. Haderslev Kommune skal anerkende, at Haderslev Kommunes afgørelse af 30. november 2011 er ugyldig.

Haderslev Kommune, har påstået dommen stadfæstet.

Supplerende sagsfremstilling

Der er for landsretten fremlagt yderligere e-mails mellem Jørgen From og Haderslev Kommune, nogle kommunale e-mails og en mødeprotokol.

Haderslev Kommune har den 4. maj 2010 og 5. maj 2010 udstedt følgende udledningstilladelser med vilkår:

”Udledningstilladelse

Tilladelse til udledning af overfladevand (regnvand) fra tagarealer på virksomheden beliggende Fjelstrup Landevej 8, 6100 Haderslev.

...

Tilladelsen omfatter:

Udledningen af overfladevand (regnvand) fra virksomheden, der er beliggende ved Anslet, i Haderslev Kommune. Udledningens regngivende areal udgør ca. 0,5 ha. Der udledes kun overfladevand fra tagarealer. Udledningstilladelsen omfatter ikke stuehuset på adressen.

Udledningen sker til Kobbek Skov Bæk.

Tilladelsens vilkår:

Såfremt tilladelsen ikke er udnyttet inden 4. maj 2011 bortfalder denne.

1. Der må kun udledes overfladevand fra de af denne tilladelse omfattede arealer. Ved ændringer i arealerne, der kan medføre en forøgelse af udledningen, skal det dokumenteres, at vilkår nr. 3 og 4 kan overholdes.
2. Der tillades en udledning til Kobbek Skov Bæk, der ikke må overstige 2,0 liter pr. sekund og udledningen nedrosles ved et forsinkelsesbassin, som forudsat i ansøgningen.
3. Den maksimalt tilladte udledning på 2,0 l/s må gennemsnitlig kun overskrides 1 gang hvert 5. år, svarende til $n=1/5$, beregnet efter lokal regnserie.
4. Afløbet fra forsinkelsesbassinet skal forsynes med spærreventil.
5. Som sikring imod at der fra omkring liggende arealer kan strømme forurenende stoffer til forsinkelsesbassinet, skal der opføres en vold på minimum 0,4 meter omkring forsinkelsesbassinet.
6. Tilløbsrøret til forsinkelsesbassinet, skal have en størrelse på minimum

Ø315 mm med et fald på minimum 20 %, som angivet i ansøgningsmaterialet. Hvis der benyttes en anden type rør, end den ansøgte, skal det sikres at dette rør kan føre minimum 125 liter pr. sekund.

7. Inden overfladevandet udledes til Kobbek Skov Bæk skal det behandles således at der opnås en reduktion af fosforindholdet og kvælstofindholdet, svarende til den reduktion der kan opnås i et beplantet forsinkelsesbassin med permanent vandspejl og horisontal gennemstrømning ...
8. Overfladevandet der udledes må ikke indeholde andre stoffer end de der sædvanligt forekommer i overfladevand fra tagarealer.
9. Vilkår for udformning af udløbet ...
 - a. Udløbet skal placeres således, at bundkoten i udløbsrøret er 20 cm over vandløbets regulativmæssige bundkote på det pågældende sted.
 - b. Vandløbets bund og brinker omkring udløbet skal sikres mod erosion. Erosionssikringen udføres som en stensikring (stenglaci). Vejledende skitse er vedlagt ...
 - c. Udløbet skal etableres således, at den frie passage i vandløbet ikke nedsættes.
 - d. Udløbsbygværket etableres således, at udløbet er drejet 30 - 45° i medløb med vandløbets strømretning.
10. Forsinkelsesbassin og kloakarbejde skal, udover vilkår 1 - 10, udføres som ansøgt og af en autoriseret kloakmester, der senest 14 dage efter arbejdets udførelse skal have færdigmeldt dette til kommunen.

...

Oplysninger ifølge ansøgningen:

Overfladevand fra alle ansøgte arealer ... ledes til Kobbek Skov Bæk Anslet bæk, med 2,0 l/s via et forsinkelsesbassin.

Forudsætninger:

1. Spildevand (overfladevand) føres til Kobbek Skov Bæk.
2. Areal der afledes fra 0,5016 ha
3. Befæstelsesgrad ...
4. Der udledes overfladevand fra tagarealer.
5. Udledningen sker via et vådt forsinkelsesbassin
6. Udledningen neddrøses til 2,0 l/s, til Kobbek Skov Bæk.
7. Bassinudløbet forsynes med en spærreventil.
8. Forsinkelsesbassinet udføres som horisontal gennemstrømning med permanent vandspejl og en dybde på maksimalt 1,0 m., et permanent vådvolumen på 72 m³ og et forsinkelsesvolumen på minimum 493 m³.

9. Der etableres 5 m³ sandfang som placeres foran bassinet.
10. Forsinkelsesbassinet udføres som et beplantet bassin type A jf. Lokal rensning af regnvand, Projekt nr. 49 fra Miljøstyrelsen.

Kommunens vurderinger:

Kobbel Skov Bæk den rørlagte del:

Det private vandløb Kobbel Skov Bæk (den rørlagte del) er i Sønderjyllands Amts Regionplan 2005-2016, som nu er ophøjet til landsplandirektiv, ikke målsat.

Kobbel Skov Bæk den åbne del:

Kommunevandløb Kobbel skov Bæk er i Sønderjyllands Amts Regionplan 2005-2016, som nu er ophøjet til landsplandirektiv, målsat som gyde- og yngleopvækstområde for laksefisk. I vandløb med den nævnte målsætning skal vandløbskvaliteten som minimum svare til en faunaklasse 5.

Knud Bæk:

Kommunevandløb Knud Bæk er i Sønderjyllands Amts Regionplan 2005-2016... målsat som gyde- og yngleopvækstområde for laksefisk. I vandløb med den nævnte målsætning skal vandløbskvaliteten som minimum svare til en faunaklasse 5.

Ved den seneste bedømmelse af Kobbel Skov Bæk i april 2003 blev den bedømt til en faunaklasse 5.

Ved den seneste bedømmelse af Knud Bæk i april 2003 blev den bedømt til en faunaklasse 5.

Dermed var målsætningerne i Kobbel Skov Bæk både den private og den offentlige del og Knud Bæk opfyldt.

...

Næringsstofbelastning

...

Der er i den eksisterende udledning ikke vilkår om fosfor- og kvælstofrensning.

Der er i denne tilladelse stillet vilkår om, at overfladevandet inden udledningen til Natura 2000 området Avnø Vig/Lillebælt skal behandles, således at der opnås en reduktion af fosfor- og kvælstofindholdet, svarende til den reduktion der kan opnås i et beplantet forsinkelsesbassin med permanent vandspejl og horisontal gennemstrømning ...”

”Udledningstilladelse

Tilladelse til udledning af overfladevand (regnvand) fra tagarealer på virksomheden beliggende Møllegade 9, 6100 Haderslev.

...

Tilladelsen omfatter:

Udledningen af overfladevand (regnvand) fra virksomheden, der er beliggende ved Anslet, i Haderslev Kommune. Udledningens regngivende areal udgør ca. 1,1 ha. Der udledes kun overfladevand fra tagarealer.

Udledningen sker til Anslet Bæk.

Tilladelsens vilkår:

Såfremt tilladelsen ikke er udnyttet inden 4. maj 2011 bortfalder denne.

1. Der må kun udledes overfladevand fra de af denne tilladelse omfattede arealer. Ved ændringer i arealerne, der kan medføre en forøgelse af udledningen, skal det dokumenteres, at vilkår nr. 3 og 4 kan overholdes.
2. Der må **ikke** afledes overfladevand fra betonplads der er angivet som bygning 4 i ansøgningsmaterialet, til forsinkelsesbassinet, som ansøgt.
3. De tillades en udledning til Anslet Bæk, der ikke må overstige 2,0 liter pr. sekund og udledningen neddrosles ved et forsinkelsesbassin, som forudsat i ansøgningen.
4. Den maksimalt tilladte udledning på 2,0 l/s må gennemsnitlig kun overskrides 1 gang hvert 5. år, svarende til $n=1/5$, beregnet efter lokal regnserie.
5. Afløbet fra forsinkelsesbassinet skal forsynes med spærreventil.
6. Som sikring imod at der fra omkring liggende arealer kan strømme forurenende stoffer til forsinkelsesbassinet, skal der opføres en vold på minimum 0,4 meter omkring forsinkelsesbassinet.
7. Tilløbsrøret til forsinkelsesbassinet, skal have en størrelse på minimum Ø400 mm med et fald på minimum 20 ‰, som angivet i ansøgningsmaterialet. Hvis der benyttes en anden type rør, end den ansøgte, skal det sikres at dette rør kan føre minimum 251 liter pr. sekund.
8. Inden overfladevandet udledes til Anslet Bæk skal det behandles således at der opnås en reduktion af fosforindholdet og kvælstofindholdet, svarende til den reduktion der kan opnås i et beplantet forsinkelsesbassin med permanent vandspejl og horisontal gennemstrømning ...
9. Overfladevandet der udledes må ikke indeholde andre stoffer end de der sædvanligt forekommer i overfladevand fra tagarealer.
10. Vilkår for udformning af udløbet ...

- a. Udløbet skal placeres således, at bundkoten i udløbsrøret er 20 cm over vandløbets regulativmæssige bundkote på det pågældende sted.
 - b. Vandløbets bund og brinker omkring udløbet skal sikres mod erosion. Erosionssikringen udføres som en stensikring (stenglaci). Vejledende skitse er vedlagt ...
 - c. Udløbet skal etableres således, at den frie passage i vandløbet ikke nedsættes.
 - d. Udløbsbygværket etableres således, at udløbet er drejet 30 - 45° i medløb med vandløbets strømretning.
11. Forsinkelsesbassin og kloakarbejde skal, udover vilkår 1 - 10, udføres som ansøgt og af en autoriseret kloakmester, der senest 14 dage efter arbejdets udførelse skal have færdigmeldt dette til kommunen.

...

Oplysninger ifølge ansøgningen:

Overfladevand fra alle ansøgte arealer ... ledes til Anslet bæk, med 2,0 l/s via et forsinkelsesbassin.

Forudsætninger:

1. Spildevand (overfladevand) føres til Anslet Bæk.
2. Areal der afledes fra 1,1163 ha
3. Befæstelsesgrad ...
4. Der udledes overfladevand fra tagarealer og en betonplads uden nærmere beskrivelse.
5. Udledningen sker via et vådt forsinkelsesbassin
6. Udledningen neddrosles til 2,0 l/s, til Anslet Bæk.
7. Bassinudløbet forsynes med en spærreventil.
8. Forsinkelsesbassinet udføres som horisontal gennemstrømning med permanent vandspejl og en dybde på maksimalt 1,0 m., et permanent vådvolumen på 266 m³ og et forsinkelsesvolumen på minimum 493 m³.
9. Der etableres 12 m³ sandfang som placeres foran bassinet.
10. forsinkelsesbassinet udføres som et beplantet bassin type ...

Kommunens vurderinger:

Anslet Bæk:

Det private vandløb Anslet er i Sønderjyllands Amts Regionplan 2005-2016, som nu er ophøjet til landsplandirektiv, målsat som vandløb, der alene skal anvendes til afledning af vand. I vandløb med den anførte målsætning skal vandløbskvaliteten som minimum svare til en faunaklasse 4.

Knud Bæk:

...

Ved den seneste bedømmelse af Anslet Bæk i februar 2006 blev den bedømt til en faunaklasse 1. ...

Dermed var målsætningerne i Anslet Bæk ikke opfyldt og Knud Bæk opfyldt. ...”

Forklaringer

Jørgen Schultz, Jørgen From og Brian Guldborg-Mogensen har afgivet supplerende forklaring for landsretten. Der er endvidere afgivet forklaring af Karen Raagaard, Christian Schädler og Rune Larsson.

Jørgen Schultz har supplerende forklaret, at de nye bygninger stod færdige i januar-marts 2011. Vandet fra tagene m.v. ledes fortsat direkte ud til vandløbene. Udledningen har ikke givet anledning til problemer i vandløbene eller til klager fra naboerne. Han har ikke haft et ønske om etablering af forsinkelsesbassiner. Kravet fra kommunen herom er helt meningsløst. Formålet med mødet den 7. januar 2010 var at indgive et forslag om udledning af spildevandet til mergelgrav. Kommunen tog positivt imod forslaget. De vanskeligheder, som kommunen løb ind i, og som er omtalt i mailen af 10. februar 2010, var, at kommunen ønskede neddrøsing og behandling af det vand, der skulle afledes. Det måtte ikke afledes til mergelgrav, da der var tale om et § 3 beskyttet vandområde. Han opfattede ikke kommunens krav som noget, der stod til forhandling. Han ville ikke have søgt om tilladelse til etablering af forsinkelsesbassinerne, hvis det ikke havde været et krav fra kommunen.

Jørgen From har supplerende forklaret, at hans opgave var at få miljøgodkendelsen for udvidelsen af produktionen igennem hurtigst muligt. Et punkt i miljøgodkendelsen var, at der skulle være en plan for regnvandsafledning. Der blev afholdt et møde med kommunen, hvor han foreslog afledning gennem mergelgrav. Det afslog kommunen senere, fordi mergelgravene var § 3 beskyttede vandhuller, der ikke måtte røres. I stedet kom der en række krav fra kommunen i en mail af 10. februar 2010. Han kunne ikke opfatte mailen som andet end krav om etablering af forsinkelsesbassiner. Miljøgodkendelsen hastede, og han opfattede ikke situationen således, at kravene kunne fraviges. Kommunen kan ikke have fået det indtryk, at det var Avlscenter Eskegård I/S' ide med forsinkelsesbassinerne. Han ansøgte ikke om dispensation vedrørende mergelgravene, idet han af den mundtlige tilbage melding fra kommunen havde fået den opfattelse, at en sådan dispensation aldrig ville

blive givet.

Karen Raagaard har forklaret, at hun ikke længere er ansat i Haderslev Kommune. I 2010 var hun teamleder i kommunen for landbrugslovgivningen, vandløbslovgivningen og naturbeskyttelsesloven. Hun husker ikke, at der på et møde blev præsenteret et konkret forslag til udledning af vand fra tagfladerne til nogle mergelgrave. Hun kan ikke udtale sig om, hvorvidt der kunne være givet dispensation til udledning til mergelgravene. Det kan godt være rigtigt, at alternativ 2 i mailen af 10. februar 2010 om udledning til nedsivning ikke ville være relevant i det pågældende område på grund af jordbundsforholdene. Alternativ 1 var udtryk for den vejledning, som kommunen kunne give inden for lovgivningens rammer. De nærmere specifikationer i mailen om, hvordan eventuelle forsinkelsesbassiner kunne udformes, er udtryk for den praksis, der normalt følges. En konkret ansøgning om andre løsninger vil altid kunne indgives og blive behandlet. Det har ikke været hensigten med mailen, og det ligger ikke inden for konteksten i mailen, at alternativ 1 var et krav fra kommunens side. Har Jørgen From læst mailen på den måde, beror det på en misforståelse hos ham. Forsinkelsesbassiner var i 2010 en helt indarbejdet metode til neddrøsling af afledt regnvand fra større arealer. Det var for så vidt uden betydning, om arealet var et vejareal, et befæstet areal eller en tagflade.

Christian Schädler har forklaret, at han var konsulent for Avlscenter Eskegård I/S i forbindelse med udledningstilladelsen. Tilladelsen hastede meget, og han havde ikke megen tid til at sætte sig ind i sagen. Det var hans opfattelse, at kommunen havde et ufravigeligt krav om, at der skulle etableres forsinkelsesbassiner. Han vidste ikke, hvad et forsinkelsesbassin var. Han fik klare dessiner fra kommunen om, hvad der skulle til, og hvad der skulle fremgå af ansøgningen. Med hensyn til størrelse og udformning af forsinkelsesbassinerne byggede fastlæggelsen heraf alene på krav fra kommunen. Han opfattede det som et udviklingsprojekt. Han havde ikke tidligere beskæftiget sig med regnvandshåndtering på den måde. "Haderslevmodellen" forstod han således, at det var en model, der var opstået i Haderslev Kommune med hensyn til håndtering af afledt regnvand fra landbruget og bredte sig herfra til andre kommuner. Han opfattede projektet som noget nyt, der kunne danne en skabelon for fremtiden. Der var et stort tidspres fra Avlscenter Eskegård I/S' side, som skulle overholdes. Han opfattede det ikke således, at der var nogle forhandlingsmuligheder med hensyn til de krav, som kommunen stillede. Han husker ikke, at han skulle have talt med Brian Mogensen om muligheden for senere at indsende supplerende eller korrigerende

ansøgninger vedrørende afledning af regnvandet.

Rune Larsson har forklaret, at han er direktør i Haderslev Kommune for det område, der blandt andet dækker erhverv og miljø. Udvalgsformanden havde fået en henvendelse fra Avlscenter Eskegård I/S. Vidnet tog herefter initiativ til, at der blev afholdt et møde. Der var ikke noget skriftligt oplæg til mødet. Han var ikke bekendt med, om der var indgivet nogen ansøgning på det tidspunkt. Under mødet blev der drøftet et forslag om at aflede regnvand til et bassin. Der blev også drøftet muligheden for at aflede regnvandet til nogle mergelgrave. Han erindrer ikke, at der kom noget skriftligt frem under mødet. Der var ikke noget grundlag at lave en "sag" på. Der var en ide om, at der skulle laves et forsinkelsesbassin. Som han husker det, kom ideen fra Eskegård I/S. Kommunen skulle se på, om det kunne være en vej frem, men ideen skulle bearbejdes yderligere. Karen Raagaard meldte tilbage, at der var nogle problemer i løsningen. Det kan godt passe, at det er de problemer, der er nævnt i mailen af 10. februar 2010. I mailen har kommunen angivet de rammer, inden for hvilke kommunen skulle agere. Begrebet "Haderslevmodellen" siger ham ikke noget. Den 10. februar 2010 var der ikke nogen ansøgning. Hans anvendelse af udtrykket i mailen er derfor upræcist. Adspurgt på ny er han ikke sikker på, hvem der kom med ideen om et forsinkelsesbassin.

Brian Guldborg-Mogensen har supplerende forklaret, at "Principper i udledningstilladelser for spildevand", ekstrakten side 128, er de principper, kommunen normalt tager udgangspunkt i ved behandlingen af ansøgninger om spildevandstilladelser. Det gjorde man også i 2010. Når han i mailen af 21. april 2010 taler om en "skabelon", var det alene møntet på den pågældende rådgiver, som ikke havde erfaring nok på området. Det, der blev arbejdet med, kunne være en skabelon for rådgiverens fremtidige arbejde, hvis han, som vidnet forventede, også fremover skulle beskæftige sig med området og indgive andre ansøgninger om spildevandstilladelser for andre grundejere. "Administrationsgrundlag for afledning af uforurenede overfladevand", materialesamlingen side 220, er kommunens hjælpeværktøj, der viser udgangspunktet for behandlingen af en ansøgning. Rådgiverne kender normalt de gældende miljøregler på området, og de har derfor ikke brug for at få administrationsgrundlaget udleveret. I dette tilfælde var rådgiveren helt uerfaren og fik derfor udleveret administrationsgrundlaget. Mailen af 14. april 2010 var et svar på en helt uformel telefonisk henvendelse fra Christian Schädler. Christian Schädler havde mange spørgsmål, idet han som nævnt ikke havde ret megen erfaring med den slags ansøgninger. Vidnet gav ham

derfor noget mere vejledning og nogle flere oplysninger end sædvanligt som kollega til kollega. Vidnet fik den officielle ansøgning dagen efter, den 15. april 2010. Han fik at vide, at tilladelsen skulle være på plads inden maj måned. Det hele skulle gå meget stærkt. Han vejledte derfor Christian Schädler om, hvordan man hurtigst kunne få en ansøgning igennem. Som eksempel kan han nævne spørgsmålet om anvendelse af membran i bassinerne og bassinernes placering. Hvis bassinerne lægges langt fra bygningerne, som det var påtænkt i Christian Schädlers ansøgning, kunne det kræve landzonetilladelse. Behandlingen af en sådan tilladelse ville tage et par måneder, og det kunne undgås ved en anden placering af bassinerne nærmere bygningerne. Hvis Christian Schädler ønskede en placering længere væk fra bygningerne, kunne han senere indgive en ændring til ansøgningen med hensyn til placeringen. Indeholdt ansøgningen en kunstig membran i bassinerne, kunne det umiddelbart godkendes, og sagsbehandlingen kunne derfor foregå hurtigt. Der kunne også i dette tilfælde efterfølgende søges om tilladelse til en ændring af membranen. Det kunne for eksempel være en ansøgning om at undvære membranen og nøjes med et eksisterende lerlag som fornøden membran. Ansøgningen kunne også på flere andre punkter efterfølgende søges ændret. Han har ikke over for Christian Schädler givet udtryk for, at der var tale om diktater fra kommunens side. Når der i hans mail står ”skal”, er det blot kommunens måde at sige, at der er visse rammer, der normalt skal være opfyldt, og at hvis ansøgeren gerne vil have en tilladelse til et givent projekt meget hurtigt igennem, så kan det ske inden for disse rammer. Det er den måde, man nu engang kommunikerer på fra kommunens side med erhvervsdrivende rådgivere. Han har ikke hørt om begrebet ”Haderslevmodellen”. Han sagde til Christian Schädler, at han kunne søge, som han havde lyst til, men hvis det skulle gå meget hurtigt, kunne han gå frem efter Administrationsgrundlag for afledning af uforurennet overfladevand. Det var et udviklingsprojekt for Christian Schädler - ikke for kommunen. Christian Schädler kunne også have ansøgt om en vandreguleringstilladelse, hvis han som sagkyndig skønnede, at udledning direkte til bækkene var en mulighed. Vidnet opdagede først bagefter, at bassinerne var overdimensionerede, men det er ikke unormalt, at en rådgiver lægger en sikkerhedsmargin ind, som ikke miljømæssigt er påkrævet. Han henviste Christian Schädler til en lang række forskellige kilder, hvor han kunne se, hvilke krav der normalt stilles. Det er ikke hans opgave at vejlede rådgiveren om det ingeniørtekniske. Det står rådgiver selv for, eller også kan rådgiveren antage en anden sagkyndig til at løse en del af opgaven for sig. Det stod Christian Schädler frit for som sagkyndig rådgiver at søge om det, han selv måtte finde relevant under hensyn til recipienten. Vidnet vidste, at udledningen skulle ske højt oppe i vandløbet, hvor der kunne blive pro-

blemer med vandmængden. Han undersøgte ikke forholdene omkring recipienten, idet ansøgningen opfyldte de krav, der kunne stilles til vandløb med mulige problemer. Christian Schädler ville ansøge om det, han hurtigst muligt kunne få igennem. Det er andre ejendomme med afløb til Knudbæk eller vandløb, der munder ud i Knudbæk, som har fået påbud om rensning af afledet vand af hensyn til recipienten.

Procedure

Parterne har i det væsentlige gentaget deres anbringender for byretten og har procederet i overensstemmelse hermed.

Landsrettens begrundelse og resultat

I forbindelse med en udvidelse af driften ansøgte Avlscenter Eskegård I/S Haderslev Kommune om tilladelse til en betydelig udvidelse af produktionen på de to ejendomme Møllegårde 9 og Fjelstrup Landevej 8. Udvidelsen omfattede også flere nye, store driftsbygninger, som interessentskabet tillige ansøgte om byggetilladelser til. Af det ansøgningsmateriale vedrørende husdyrgodkendelsen, der er fremlagt for landsretten, fremgår det, at tag- og overfladevand på Møllegårde 9 afledes til dræn, som fører til Knud Bæk. Af de senere godkendelser fremgår det, at det var en forudsætning for opførelse af de nye stalde, at der blev opnået en særskilt udledningstilladelse for tagvandet.

I slutningen af 2009 bad Jørgen From som rådgiver for Avlscenter Eskegård I/S Haderslev Kommune om en drøftelse vedrørende afledningen af regnvandet fra ejendommenes bygninger.

Efter bevisførelsen for landsretten lægges det til grund, at Avlscenter Eskegård I/S hverken på dette tidspunkt i 2009 eller senere gav udtryk for, at interessentskabet havde et selvstændigt ønske om at få etableret forsinkelsesbassiner, inden regnvandet blev afledt til Kobbøl Skov Bæk og Anslet Bæk og derfra videre til Knud Bæk og Avnø Vig ved Lillebælt. Interessentskabet ønskede den billigste løsning, hvilket var baggrunden for Jørgen Froms henvendelser og fremgik forudsætningsvist heraf.

Det lægges endvidere til grund, at Haderslev Kommune ikke forud for eller i forbindelse med drøftelserne med Eskegård I/S' rådgivere om afledning af tagvandet foretog en selvstændig konkret vurdering af, hvorvidt vandløbenes hydrauliske kapacitet gav mulighed for en forøget belastning, herunder om bækkene var vandløb med en reel risiko for hydrauliske problemer. Det følger af skønsrapporternes besvarelse af spørgsmålene 1,7,12,13,D og E med supplerende besvarelser, at der ikke efter påbegyndelsen af den direkte udledning af tagvandet uden forsinkelse har været hydrauliske problemer. Der er heller ikke behov for yderligere neddrosling af hensyn til eksisterende flora og fauna. Det er ikke ved den afholdte skønsforretning godtgjort, at der i 2009/2010 var risiko for hydrauliske problemer i vandløbene.

Det er ikke godtgjort, at Haderslev Kommune i februar 2010 havde grundlag for at tro, at vandløbene i forhold til deres kapacitet ville blive tilført så store mængder næringsstoffer fra tagvandet, at dette - under hensyn til målsætningerne for vandløbene - kunne begrunde et krav om vandrensning med beplantede forsinkelsesbassiner. Efter skønserklæringernes oplysninger om de beregnede mængder for merudledning af næringsstoffer og indvirkningen på vandløbene og Avnø Vig, er det ikke - heller ikke efterfølgende - godtgjort, at udledningen af tagvand fra staldbygningerne ville udgøre et forureningsproblem i forhold til fastsatte mål for vandløbene, eller at udledningen væsentligt ville påvirke Knud Bæk eller slutrecipienten, jf. besvarelsen af spørgsmålene 3-5,8-10,14,C og D med supplerende besvarelser. Det må efter skønsrapporterne lægges til grund, at forsinkelsesbassiner ville kunne bortrense i størrelsesordenen 20 kg kvælstof og 5 kg fosfor årligt, og at krav om etablering af forsinkelsesbassiner i sig selv kunne medføre andre, uønskede påvirkninger af vandløbet, herunder med hensyn til algeudledning og udledning af opvarmet vand.

Haderslev Kommunes e-mail af 10. februar 2010, hvori man giver udtryk for at have "bearbejdet jeres ansøgning", må efter ordlyden forstås således, at kommunen havde behandlet spørgsmålet om udledningstilladelser og ville stille krav om etablering af beplantede forsinkelsesbassiner. Kommunen afviser i den forbindelse afledning gennem mergelgrav, og den nedsivningsløsning, der anføres, var på grund af jordbundsforholdene på ejendommene ikke et reelt alternativ. At der var tale om et krav fra kommunens side - og ikke blot en vejledning om rammerne for kommunens administration af området - bestyrkes også af indholdet af kommunens senere e-mails, hvori "kravene" til ejendommene stilles, og hvori de nærmere vilkår for udformningen af forsinkelsesbassinerne angives. Kommunen kan

heller ikke have været i tvivl om, at Jørgen From opfattede kommunens krav som et ”dik-tat”, der ville medføre væsentlige merudgifter for interessentskabet, jf. e-mailen af 12. fe-bruar 2010. Det må efter skønsmændenes besvarelse af spørgsmål 16 nu antages, at udgif-ten ville have været i størrelsesordenen godt 650.000 kr.

Som sagen er forelagt landsretten må det herefter lægges til grund, at Haderslev Kommune ikke foretog en konkret vurdering af, om en direkte afledning af spildevandet fra ejen-dommenes tage indebar en sådan reel risiko for påvirkning af vandløbene, at der var grund-lag for at stille krav om beplantede forsinkelsesbassiner med meget betydelige etablerings-omkostninger til følge.

Kommunen undlod således at foretage den risikovurdering, der er et led i myndighedernes forpligtelse til at iagttage et forvaltningsretligt proportionalitetsprincip. Haderslev Kom-mune begik herved en væsentlig sagsbehandlingsfejl, som må medføre, at de stillede vilkår om etablering af forsinkelsesbassiner, og vilkår, der knytter sig hertil, er ugyldige.

Landsretten tager herefter Avlscenter Eskegård I/S' påstande 1 og 3 til følge som nedenfor bestemt.

For så vidt angår påstand 2 tages denne til følge for så vidt angår vilkår 1 og 4-6 som ne-denfor bestemt. Det bemærkes herved, at disse vilkår er knyttet til de ugyldige vilkår om forsinkelsesbassiner på en sådan måde, at de er uden selvstændig betydning, og at de derfor må udgå af tilladelsen. Der er ikke fornødent grundlag for at lade vilkårene 8,9 og 10 udgå. Det bemærkes herved, at det ikke er godtgjort, at disse ikke kan have en selvstændig be-tydning i forbindelse med en udledningstilladelse direkte til bækkene.

For så vidt angår påstand 4 tages denne til følge for så vidt angår vilkår 1 og 5-7 som ne-denfor bestemt. Det bemærkes herved, at disse vilkår er knyttet til de ugyldige vilkår om forsinkelsesbassiner på en sådan måde, at de er uden selvstændig betydning, og at de derfor må udgå af tilladelsen. Der er ikke fornødent grundlag for at lade vilkårene 9,10 og 11 ud-gå. Det bemærkes herved, at det ikke er godtgjort, at disse ikke kan have en selvstændig betydning i forbindelse med en udledningstilladelse direkte til bækkene.

For så vidt angår vilkår 2 må det forstås således, at overfladevandet fra denne plads ikke må afledes til bækkene. Vilkåret er nærmere begrundet i Haderslev Kommunes afgørelse af 30. november 2011. Der er efter bevisførelsen for landsretten ikke tilvejebragt det fornødne grundlag for at tilsidesætte det skøn, som kommunen foretog efter en besigtigelse. Der er herefter tale om en oplagsplads, hvorfra der kan afledes andet end rent overfladevand. Spildevand af denne karakter må ikke ledes til bækkene. Landsretten kan af samme grund ikke tage påstand 6 til følge, hvorfor Haderslev Kommune i dette omfang frifindes som nedenfor bestemt.

Vedrørende påstand 5 udgør to af fakturaerne beregninger og andet arbejde i forbindelse med projekteringen af forsinkelsesbassinerne. Disse udgifter, der uden moms udgør 22.555 kr., har en sådan sammenhæng med de ugyldige vilkår, at Haderslev Kommune skal erstatte dem. Det bemærkes herved, at kommunen er ansvarlig for udgiften, idet man har forsømt at foretage den fornødne forvaltningsretlige proportionalitetsvurdering. Restbeløbet på 10.000 kr. uden moms angår bistand i forbindelse med udledningstilladelsen. Det er ikke godtgjort, at disse udgifter ikke i det væsentlige under alle omstændigheder ville have været nødvendige at afholde i forbindelse med en ansøgning om tilladelse til udledning direkte til bækkene, jf. dagældende spildevandsbekendtgørelses § 12, stk. 3. Landsretten tager herefter erstatningspåstanden til følge med et beløb på 22.555 kr. med tillæg af rente som nedenfor bestemt.

Haderslev Kommune skal for begge retter betale sagsomkostninger til Avlscenter Eskegård I/S med i alt 460.817,84 kr., jf. retsplejeloven § 313, stk. 2. Af beløbet angår 200.000 kr. udgifter til advokatbistand, 8.000 kr. vedrører retsafgifter, 249.725,84 kr. udgifter til syn og skøn og 3.092 kr. øvrige udgifter til vidneførsel. Beløbene vedrørende advokatudgifter og syn og skøn er uden moms.

Landsretten har lagt vægt på sagens økonomiske værdi samt dens omfang og betydning, herunder at der for byretten har været en omfattende skønsforretning med flere temaer og supplerende spørgsmål.

Thi kendes for ret:

Haderslev Kommune skal anerkende, at vilkår 2,3 og 7 i kommunens udledningstilladelse af 4. maj 2010 vedrørende Fjelstrup Landevej 8 er ugyldige, og at vilkårene 1 og 4-6 udgår.

Haderslev Kommune skal anerkende, at vilkår 3,4 og 8 i udledningstilladelse af 5. maj 2010 vedrørende Møllegade 9 er ugyldige, og at vilkårene 1 og 5-7 udgår.

Haderslev Kommune skal til Avlscenter Eskegård I/S betale 22.555 kr. med tillæg af procesrente fra den 3. november 2010.

I øvrigt frifindes Haderslev Kommune.

I sagsomkostninger for begge retter skal Haderslev Kommune til Avlscenter Eskegård I/S betale 460.817,84 kr.

Den idømte erstatning og sagsomkostningerne skal betales inden 14 dage.

Sagsomkostningerne forrentes efter rentelovens § 8 a.

Henrik Estrup

Vogter

Anne-Mette Schjærning
(kst.)

Udskriften udstedes uden betaling.

Udskriftens rigtighed bekræftes.

Vestre Landsret,

Viborg den 18. februar 2016

Mette Sindensen

elev